

ประโยค ป.ธ. ๗
แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๒

๑. ปฏิสตุตธานา วุฏฺฐิตฺติ เตสํ ปณฺจนุํ ภิกฺขุสฺตานิ ชีวิตกฺขยปฺปคฺติภาวํ
 ฉควา ตโต เอกีภาวโต วุฏฺฐิตฺติ ชานนุโตปิ อชานนุโต วิย กถาสมฺภูชาปนคฺคํ
 อายสฺมุนคํ อานนุทํ อามนฺเตสิ ฯ กิณฺนุโข อานนุท ตนฺนุโต วิย ภิกฺขุสงฺฆมฺหิติ
 อานนุท อิตฺโต ปุพฺพเพ พหุ ภิกฺขุ เอกโต อุปฺภูจฺจํ อากฺขณฺนติ อุทฺเทสํ
 ปริปุจฺจํ คณฺหนฺนติ สขฺฆายนฺนติ เอกปฺปชฺโชโต วิย อาราโม ทิสฺสติ อิทานิ
 ปน อทฺตมาสมคฺคตฺสส อจฺจเยน ตนฺนุโต วิย ตนฺนุโก มนฺโท อปฺปโก
 วิโรโล วิย ชาโต ภิกฺขุสงฺฆมฺหิติ กิณฺนุโข การณํ กิ ทิสฺสาสุ ปกฺกนฺตา ภิกฺขุติ ฯ
 อตฺตยสฺมา อานนุโท กมฺมวิปาเกน เตสํ ชีวิตกฺขยปฺปคฺติ อสฺสลฺลกฺเขนฺโต
 อสฺสภกมฺมฏฺฆานานุโยคปฺจฺจยา ปน สลฺลกฺเขนฺโต ตถาหิ ปน ภนฺเต
 ภควาติอาทึ วคฺวา ภิกฺขุณํ อรหคฺคปฺปคฺติยา อณฺณํ กมฺมฏฺฆานํ ยาจนฺโต
 สาธุ ภนฺเต ภควาติอาทิมาท ฯ ตสฺสคฺโค สาทุ ภนฺเต ภควา อณฺณํ การณํ
 อากฺขชฺตุ เยน ภิกฺขุสงฺฆมฺหิติ อรหคฺคเต ปติฏฺฐเหยฺย ฯ มหาสมฺพุทฺโธโรหณฺนติฏฺฆานิ
 วิย หิ อณฺณานิปี ทสฺสานุสฺสติทสฺสกสิณฺจคฺคทฺธาคววฏฺฆานพฺรหฺมวิหาร-
 อานาปานสฺสติปฺปเกทานิ พหุณี นิพฺพาโนโรหณกมฺมฏฺฆานานิ สนฺนติ เตสุ
 ภควา ภิกฺขุ สมสฺสาเสควา อณฺณตฺรํ กมฺมฏฺฆานํ อากฺขชฺตุติ อธิปฺปาโย ฯ
 อตฺต ภควา ตถา กาทูกาโม เถรํ อฺยโยเชนฺโต เตนหิ อานนุทาทิอาทิมาท ฯ
 ตคฺคต เวสาลี อฺปนฺนิตฺตสฺยาติ เวสาลี อฺปนฺนิตฺตสฺยา สมฺนฺตา คาวฺเตปี
 อทฺตยโยชเนปี ยาวตिका วิหรนฺนติ เต สพฺเพ สนฺนิปาเตหิติ อคฺโค ฯ สพฺเพ
 อุปฺภูจฺจานสาธาอํ สนฺนิปาเตควาติ อคฺคตนา คนฺตุํ อคฺคตฏฺฆานํ สอํ คนฺตฺวา
 อณฺณคฺคต ทหรภิกฺขุํ ปหิณฺนิตฺวา มุหุคฺคเตเนว อนนฺวเสเส ภิกฺขุ อุปฺภูจฺจานสาธาอํ
 สมฺมํ กคฺวา ฯ ยสฺสีสฺทานิ ภนฺเต ภควา กาลํ มณฺณตฺติติ เอกคฺคต อยมธิปฺปาโย

ภควา ภิกขุสงฺโฆ สุนิปติโต เอส กาลิ ภิกขุณฺโณ ฐมมกถํ กาคุํ อนุสาสนี
 ทาคุํ อิทานิ ยสฺสคฺคฺมเห กาลํ ชานาถ ตํ กคฺคทฺทพฺพติ ฯ

๒. อตฺโข ภควา ฯเปฯ ภิกขุ อามนฺเตสิ อยมฺปิ โข ภิกขเวติ
 อามนฺเตควา จ ปน ภิกขุณฺโณ อรหตฺตปฺปตฺติยา ปุพฺเพ อัจฺฉิตฺตอสุภกมฺมฏฺฐานโต
 อณฺเฑํ ปริยาขํ อัจฺฉินฺนโต อานาปานสฺสคฺคิสมาริธิ อาท ฯ อิทานิ ยสฺมา
 ภควตา ภิกขุณฺโณ สนฺตปฺปณฺฑิตกมฺมฏฺฐานทสฺสสนคฺคฺคเมว อํ ปาลี วุคฺคา คสฺมา
 อปริหาเปควา อคฺคฺโขชนากุมํ เอกฺค วณฺณนํ กริสฺสามิ ฯ คคฺร อยมฺปิ โข
 ภิกขเวติ อิมสฺส คาว ปทสฺส อํ โยชนา ภิกขเว น เกวลํ อสุภภาวนาเยว
 กิเลสฺปฺปหานาย สํวคฺคติ อปฺิจ อยมฺปิ โข อานาปานสฺสคฺคิสมาริธิ ฯเปฯ
 วุปฺสเมตฺติติ ฯ อํ ปเนคฺคฺค อคฺคฺควณฺณนา ฯ อานาปานสฺสคฺคิธิ อสฺสาสฺสปฺปสฺสาส-
 ปฺริคฺคาหิเก สติ ฯ วุคฺคํ เหตํ ปฺฏิสมฺภิทายํ อานนฺติ อสฺสาโส โน ปสฺสาโส
 ปานนฺติ ปสฺสาโส โน อสฺสาโส อสฺสาสวเสน อุปฺภูจฺานํ สติ ปสฺสาสวเสน
 อุปฺภูจฺานํ สติ โย อสฺสสฺสติ คสฺส อุปฺภูจฺาติ โย ปสฺสสฺสติ คสฺส อุปฺภูจฺาติติ ฯ
 สมาริธิ คาย อานาปานปฺริคฺคาหิกาย สติยา สทฺธิ อุปฺปนฺนา จิตฺเตกคฺคฺคา ฯ
 สมาริธิสฺเสน จายํ เทสนา น สติสฺเสน ฯ คสฺมา อานาปานสฺสคฺคิยา ยฺคฺคโต สมาริ
 อานาปานสฺสคฺคิยํ วา สมาริ อานาปานสฺสคฺคิสมาริธิ เอวเมคฺคฺค อคฺคฺโค
 เวทิตฺทโพ ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๗

แปล มคธเป็นไทย

๑. สอนบทว่า ปฏิสตุลลانا วุญฺจโถ ความว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงทราบความที่ภิกษุ ๕๐๐ รูปเหล่านั้นถึงแก่มรณภาพแล้ว จึงเสด็จออกจาก ความอยู่พระองค์เดียวนั้น แม้จะทรงทราบอยู่ก็ทำเป็นเหมือนไม่ทรงทราบ ครัสเรียกท่านพระอานนท์มาเพื่อพระประสงค์ให้ตั้งเรื่องขึ้น ๆ ชื่อว่า กิณฺหุ โข อานนฺท ตนฺนุญฺโถ วิย ภิกฺขุสงฺฆโม ความว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับสั่งว่า ลูกก่อนอานนท์ ในกาลก่อนแต่นี้ ภิกษุจำนวนมาก จะพร้อมกันมาสู่ที่อุปัฏฐาก จะเรียนอุเทศ ปริปุจฉา จะสาธยาย อารามก็ปรากฏเหมือนกับว่ารุ่งเรือง อย่างเดียวกัน แต่บัดนี้ ผ่านไปเพียงครึ่งเดือน ภิกษุสงฆ์ดูเหมือนจะน้อยไป คือเป็นประหนึ่งว่าเบาบาง เล็กน้อย ไม่มาก คือร่อยหรอไป เหตุอะไรหนอแล พวกภิกษุหลีกไปในทิศทั้งหลายหรือ ๆ ลำดับนั้น ท่านพระอานนท์ ไม่ได้กำหนด การถึงมรณภาพของภิกษุเหล่านั้น เพราะวิบากกรรม แต่กำหนดเพราะหมั่น ประกอบอสุภกรรมฐานเป็นปัจจัย จึงกราบทูลคำว่า ตถา หิ ปน ฆนฺเต ภควา ดังนี้เป็นต้น เมื่อจะทูลขอพระกรรมฐานอื่นเพื่อบรรลुพระอรหัตแก่ภิกษุทั้งหลาย จึงกราบทูลคำว่า สาธุ ฆนฺเต ภควา ดังนี้เป็นต้น ๆ คำนั้นมีใจความว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ดังข้าพระองค์ขอโอกาส ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า โปรดตรัสบอกเหตุอื่น ซึ่งเป็นเหตุให้ภิกษุสงฆ์ดำรงอยู่ในพระอรหัตเถิด ๆ อธิบายว่า ก็ กรรมฐานเป็นที่หยังลงสู่พระนิพพาน จงทำเป็นที่หยังลงสู่มหาสมุทร มีประเภทคืออนุสสติ ๑๐ กสิณ ๑๐ จตุราควัวฏฐาน ๑ พรหมวิหาร ๔ และ อานาปานัสสติ ๑ แม้เหล่าอื่นก็มีอยู่มาก ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงปลอบใจ ภิกษุทั้งหลายในกรรมฐานเหล่านั้น แล้วตรัสบอกกรรมฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง เถิด ๆ

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ก็ทรงมีพระประสงค์จะกระทำอย่างนั้น เมื่อจะส่งพระเถระไป จึงทรงรับสั่งว่า เตนฺหิ อานนฺท ดังนี้ เป็นต้น ๆ

บรรดาบทเหล่านั้น สองบทว่า เวสาถิ อุปนิสฺสาย ความว่า ภิกษุทั้งหลาย ประมาณเท่าใดเข้าไปอาศัยเมืองไพศาลีอยู่ โดยรอบในที่คาวุตหนึ่งบ้าง ครั้งโยชนบ้าง เธอจงเผด็จภิกษุเหล่านั้นทั้งหมดให้ประชุมกัน ฯ

หลายบทว่า สพุเพ อุปฏฺฐานสาลาถฺย สหฺนึปาเตคฺควา ความว่า สถานที่ที่ควรไปด้วยตนเอง พระอานนทเถระก็ไปเอง ในที่อื่นส่งภิกษุหนุ่มไปเพียงครู่เดียวเท่านั้น ก็จัดภิกษุทั้งหลายให้ประชุมกันไม่ให้เหลือที่อุปัฏฐานศาลา ฯ ในคำว่า ยสฺสิทาณิ ฆนฺเต ฆคฺวา กาลํ มณฺเฑติ นี้มีอธิบายดังนี้ว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ภิกษุสงฆ์ประชุมกันแล้ว นี่เป็นกาลเพื่อทรงทำกรรมกถาเพื่อประทานพระอนุศาสน์แก่ภิกษุทั้งหลาย ขอพระองค์ทรงทราบกาลแห่งกิจที่ควรกระทำในบัดนี้เถิด ฯ

๒. ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้า ฯล ฯ ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า อยมฺปิ โข ภิกฺขเว ดังนี้ ก็แล ครั้นตรัสเรียกมาแล้ว เมื่อจะตรัสบอกปริยายอื่นจาก อสุภกรรมฐานที่ตรัสบอกแล้วครั้งก่อน เพื่อบรรลุพระอรหัตต์แก่ภิกษุทั้งหลาย จึงตรัสว่า อานาปานสฺสติสมาธิ เป็นต้น ฯ บัดนี้ เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสบาลีนี้ เพื่อทรงแสดงกรรมฐานที่สงบและประณีตจริง ๆ แก่ภิกษุทั้งหลาย ฉะนั้น ในพระบาลีว่า อยมฺปิ โข ภิกฺขเว นี้ ข้าพเจ้าจักทำการพรรณนาตามลำดับบรรดโยชนา ไม่ให้ตกหลงไป ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า อยมฺปิ โข ภิกฺขเว เป็นต้นนี้ มีโยชนาดังต่อไปนี้ก่อนว่า ลุก่อนภิกษุทั้งหลาย อสุภภาวนาเท่านั้นจะเป็นไปเพื่อละกิเลสอย่างเดียวกัหามิได้ อีกอย่างหนึ่ง อานาปานสฺสติสมาธิเมื่อนี้แล (ที่ภิกษุอบรมทำให้มากแล้วย่อมเป็นคุณสมบัติ ประณีต เขือกเย็น อยู่เป็นสุข และยังบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ฯ) ให้สงบ ฯ ก็ในคำว่า อานาปานสฺสติสมาธิ เป็นต้นนี้ มีอรรถวรรณนาดังต่อไปนี้ ฯ สติกำหนดลมหายใจเข้าและลมหายใจออก ชื่อว่า อานาปานสฺสติ ฯ สมจริงดังคำที่พระธรรมเสนาบดีสารินุตรกล่าวไว้ในปฏิสัมภิทาวา ลมหายใจเข้า ชื่อว่า อานะ ไม่ใช่ลมหายใจออก

ลมหายใจออก ชื่อว่า ปานะ ไม่ใช่ลมหายใจเข้า การปรากฏด้วยอำนาจลมหายใจเข้า
 ชื่อว่า สติ การปรากฏด้วยอำนาจลมหายใจออก ชื่อว่า สติ ภิกษุใด หายใจเข้า
 สติย่อมปรากฏแก่ภิกษุนั้น ภิกษุใด หายใจออก สติย่อมปรากฏแก่ภิกษุนั้น ฯ
 ความที่จิตมีอารมณ์เดียวซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับสติที่กำหนดลมหายใจเข้าและหายใจ
 ออกนั้น ชื่อว่า สมภาสิ ฯ ก็เทศนานี้ตรัสไว้ด้วยหัวข้อคือสมภาสิ ไม่ใช่ตรัสด้วยหัวข้อ
 คือสติ ฯ เพราะฉะนั้น ในบทว่า อานาปานัสสติสมภาสิ นี้ พึงทราบใจความ
 อย่างนี้ว่า สมภาสิที่ประกอบด้วยอานาปานัสสติ หรือสมภาสิในอานาปานัสสติ
 ชื่อว่าอานาปานัสสติสมภาสิ ฯ

